

SVERIGE 7:50
NORGE 9:25
DANMARK 9:50
INKL. MOMS

MYNT KONTAKT

3

APRIL 1980

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Sid 52 **1 öre s.m.
1715**

Sid 57 **TESSINS
STÄMPLAR**

Sid 60 **SÅ SER
DEN UT! ➔**

Sid 61 **VÄSTINDISK
MYNTJAKT**

Sid 63 **BYSANTINER
I ASKLANDA**

Sid 64

SUOMALAISET LUKIJAMME VOIVAT KIRJOITTA MEILLE SUOMEKSI

N:o 64.

Litt. G

Skilling 8 R:gs.

Da denna Sedel, oförfalskad och ostympad till Nummer Litt. och Mann, inom 1849 års utgång, aflämnas på Andö Bruf hos undertecknad, så erhålles diwerse waror till belopp för **Åtta Skillingar R:gs.**

J. G. PETERSON.

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm
Telefon 08-62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur
Lagerkatalog utkommer två gånger årligen
Medlem av Sveriges Mynthandlares Förening

VI KÖPER DINA

MYNT

eller din samling

oavsett hur stor
den är.

TAG KONTAKT MED
VÅRT FÖRETAG
FÖR VIDARE
INFORMATIONER

Örtendahls
MYNT AB
BOX 1 S 199 01 ENKÖPING SWEDEN TEL 0171-379 50
TRÄFFPUNKTEN FÖR SAMLARE

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

Kommande MYNT- OCH FRIMÄRKS-AUKTIONER

- 10 April (Mynt och frimärken)
- 22 Maj (Frimärken)
- 12 Juni (Frimärken)

Visning dagen före auktionen kl 8.30-15.00
Förteckning kan erhållas (Pris 2:- + porto)

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

Jakobsgatan 10, ingång från Gallerian, entré tunnelbanehallen, tel. 08/14 24 40.

MYNTKONTAKT

SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag-fredag kl 10.00-13.00)

Myntkontakt:

Postgiro 42 30 50-4

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer den 1 i
månaderna februari - maj och
september - december.

Prenumeration: helår 55:-

REDAKTION

*Huvudredaktör
och ansvarig utgivare:*

Frank Olrog

Telefon 08-26 14 57

Arkitektvägen 29

161 45 Bromma

Biträdande redaktörer:

Madeleine Greijer

Torbjörn Sundquist

Copyright:

Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98, 756 86 62

Annonsspriser exkl. moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:-
2:a omslagssidan	1 200:-
omslagets 4:e sida	1 500:-
1/1 sida (157×220 mm)	1 000:-
2/3 sida (104×220 mm)	700:-
1/2 sida (157×108 mm)	525:-
1/3 sida (50×220 mm)	375:-
1/4 sida (76×108 mm)	290:-
1/6 sida (50×108 mm)	200:-
1/12 (50×52 mm)	110:-

Sista materialdag:

Den 5:e i månaden
före utgivning

Annonsmaterial:

Negativ eller positiv offsetfilm

Sändes till Ordfront

Fack, 104 32 Stockholm

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

ISSN nr 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

PROGRAM FÖR VÅREN 1980

APRIL

Fredag 11 Medeltidssektionen samlas på Historiska Museernas lunchrum, kl 18.30. Tamas Sarkany talar om mynt i kyrkfynd.

Onsdag 16 Bernadottesektionen samlas i Rasmussons bibliotek, Riksantikvarieämbetet, Samdhammsgatan 52 B, Stockholm kl 18.30. Obs ändrad lokal.

Torsdag 17 Antiksektionen samlas hos SVEA Mynt & Frimärkshandel, Stureplan 4, Stockholm kl 18.30 för att titta på antika mynt.

MAJ

Måndag 5 samlas vi hos B. Ahlström Mynthandel AB, Kungsgatan 28, Stockholm kl 18.30 för att titta och diskutera.

Torsdag 8 (obs ändrat datum) Antiksektionen träffas på Timmermansorden, Eriksbergsparken 1, Stockholm kl 18.30 för att titta på romerska mynt. Samling utanför.

Måndag 12 Medeltidssektionen samlas på Historiska Museernas lunchrum kl 18.30. Kenneth Jonsson kåserar.

Lördag 31 Årsmöte på Stadshotellet i Sigtuna. Familjemedlemmar är välkomna. Utförligt program kommer i majnumret av MYNTKONTAKT.

**SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL
kan rekvireras från kansliet!
Pris: 18 kr + porto**

Observera

Stockholmsbesökare, som tillhör någon till Svenska Numismatiska Föreningen eller Nordisk Numismatisk Union ansluten förening, är alltid välkommen till Svenska Numismatiska Föreningens möten. Programdetaljer finns inspelade på föreningens automatiska telefon-svarare. (08/67 55 98)

1 öre S.M. 1715

Av Ernst Nathorst-Böös

Karl XII:s 1 öre s.m. tillhör de sällsyntaste av de svenska kopparmynten. De bär som bekant årtalet 1715 men det är allmänt vedertaget att präglingar med ursprungliga stampar förekommit *efter* denna tidpunkt. I diskussionen har ibland ifrågasatts om det över huvud taget förekommer några original, dvs samtida för kursering eller som provmynt avsedda präglingar eller om de är ett uttryck för en strävan att berika samlarnas kollektioner med en följaktligen helt apokryfisk raritet. Så torde nu inte vara fallet.

Den ursprungliga källan till kunskap om mynten utgöres av ett den 30 oktober 1714 daterat yttrande av de sammansatta Kammar-, Bergs- och Kommerskollegierna, vilket föränleddes av en skrivelse till Kammarkollegiet av dåvarande direktören för Avesta, Harald Lybecker, som den 8 oktober 1713 väckt frågan om principerna för fortsatt kopparskiljemyntning. I yttrandet låg tyngdvikten vid beräkningarna av hur tungt ett sådant skiljemynt finge vara för att dess utmyntande ur Kronans synpunkt skulle kunna vara lönande. Beräkningarna avsåg såväl slantar, 1 öre s.m., som halvören (varmed avses i kopparmyntsräkning angivna 1/6 öre s.m.).

Vi kommer i det fortsatta endast uppehålla oss vid slantarna. Kollegierna kom fram till att varje slant borde väga 2 2/15 lod viktalievikt, dvs 28,32 g. Till denna tilltänkta viktenhet skall redan nu antecknas att Wallroth anger vikten till denna siffra medan Appelgren i beskrivningen över Cavallis samling antecknar vikten hos de s k tyngre öresmynten till 27 g.

Kammarkollegiet tillskrev Avesta den 17 november samma år med begäran att tillverkningen skulle snarast tas upp i anseende till den stora bristen på skiljemynt. Man anförde vidare att man borde företaga en inledande tillverkning av fem skeppund koppar, varvid det sista skeppundet skulle användas till framställning av slantar, medan de första fyra skulle gå till halvören (1/6 öre s.m.). Detta innebar, efter en

skeppundsvikt av 136 kilo, 4 800 st slantar och till denna summa kom också kollegierna i deras skrivelse.

En mycket intressant uppgift i saken är att myntningen skulle ske i "press". Denna tillverkningsmetod, med vilken avsågs skruvpresen, le balancier, användes sedan mer än 150 år på flera håll i Europa och detta skulle nu ske i Avesta i "anseende till skiljemyntets zirlighet". Utseendet skulle "hvad prägeln och stämpeln anbelangar att den efter förra vanligheten på slantar såväl som halförar kunde förblifva emedan densamma genom förmyntning under präss blefve nu mycket renare och zirligare". Vid kollegiernas skrivelse finns också en teckning av myntens tilltänkta utseende, som alltså utformats i Stockholm.

Uppdraget att utföra skruvpresen tilldelades "inspektoren Lundström", givetvis densamme som 1714 konstruerade den bekanta plåtpräglingsmaskinen för tillverkningen av kanonmetallplåtarna i Stockholm. Den 15 januari 1715 anlände emellertid ett kungligt brev med helt andra direktiv: man skulle i stället för slantar tillverka mindre mynt. Härav säges Konungen "stående intet till befrukta . . . fast det sloges långt under dess innerliga värde, häst när man inte sloge större quantitet, än som till dagligt bruk erfordrades". Nu blev det bara halvören (1/6 öre s.m.) som präglades. Konungens uttalande avslöjar emellertid i dessa yttersta dagar, då samtidigt mynttecknen började strömma ut över landet, dels en klar insikt i att de små skiljemynten på intet sätt kunde betraktas som någon form av värdemynt och dels en åsikt att allmänheten kunde tolerera en mindre kvantitet sådana skiljemynt "till dagligt bruk". Någon slantmyntning blev därefter ej tal om.

Av det sagda kan man dra den slutsatsen att åtminstone de 1 öre s. m. som borde ha en vikt av 28,3 g tillhör dem som tillverkades vid detta tillfälle. Saken har för övrigt ett ytterligare intresse, ty vi har sett att Kammarkollegiums skrivelse avgick den 17 november 1714. Innan brevet kommit myntverket tillhanda och provtillverkningen kommit igång drog naturligtvis någon tid, vilket kan förklara att man inför det stundande – eller redan inbrutna – nya året 1715, valt att utsätta detta år på mynten, medan ritningen an-

ger 1714. Det är angeläget att understryka att det sedan ej rört sig om provmynt i den meningen att de skulle som sådana utgöra ett underlag för vidare diskussioner, utan i stället innebar det första ledet i den beordrade tillverkningen. Det bör påpekas, att ritningen (i Riksarkivet) som väl följdes när det gällde utformningen av 1 öre s.m. (bortsett från den strierade kanten) däremot ej kom att tjäna som förlaga vad gäller sjättedelsörets fransida som ju som bekant fick en annan utformning än det från Karl XI:s tid traditionella med det vänstergående lejonet nu placerat i en sköld. Det är att märka att teckningen har årtalet 1714 också för sjättedelsöret och att under denna teckning finnes spår av ytterligare ett mynt som klippts bort.

Men samtidigt hade man beslutat sätta ned vikten på plåtarna. Man bestämde 25 februari 1715 att ändra utmyntningsgrunden till 540 daler k.m. på skeppundet. Detta innebar en vikt av 23,57 g per slant. En sådan finnes också hos Cavalli, men där finns ytterligare två ännu lättare slantar: 19 g och 12 g. Deras framställning kan ha berott på att man som prov slog 1 öre (ehuru ej beordrade) enligt brev av den 13 april 1715, där utmyntningsgrunden skulle vara 640 daler på skeppund. Denna kraftiga reduktion i värdet (omkring 40%) i förhållande till den första utmyntningsprincipen 450 daler k.m. på skeppundet kan ha föränlett en provmyntning, varav de lättare mynten skulle vara produkten. Vikterna stämmer dock ej, ty en sådan utmyntning skulle indicera en vikt av omkring 17,7 g. Detta hindrar inte, att de båda sistnämnda lätta mynten kan vara resultat av en provmyntning för att pröva den nya präglingsmaskinen. I alla händelser finnes ingenting som motsäger att dessa präglingar skulle vara resultatet av en framställning i äldre tid.

Till detta skall emellertid fogas att Bengt Hemmingsson, som något sysslät med denna fråga, har framkastat den förmodan att väl det ex. som såldes på Ahlströms auktion nr 12 nr 135 är en originalprägling (vikt 33,75 g.) men däremot ej de lättviktiga. Som framgår av ovanstående stämmer emellertid inte denna vikt med vad som redan sagts, och själv vill jag gärna se den som någon form av provprägling.

Går man sedan till de nu kända

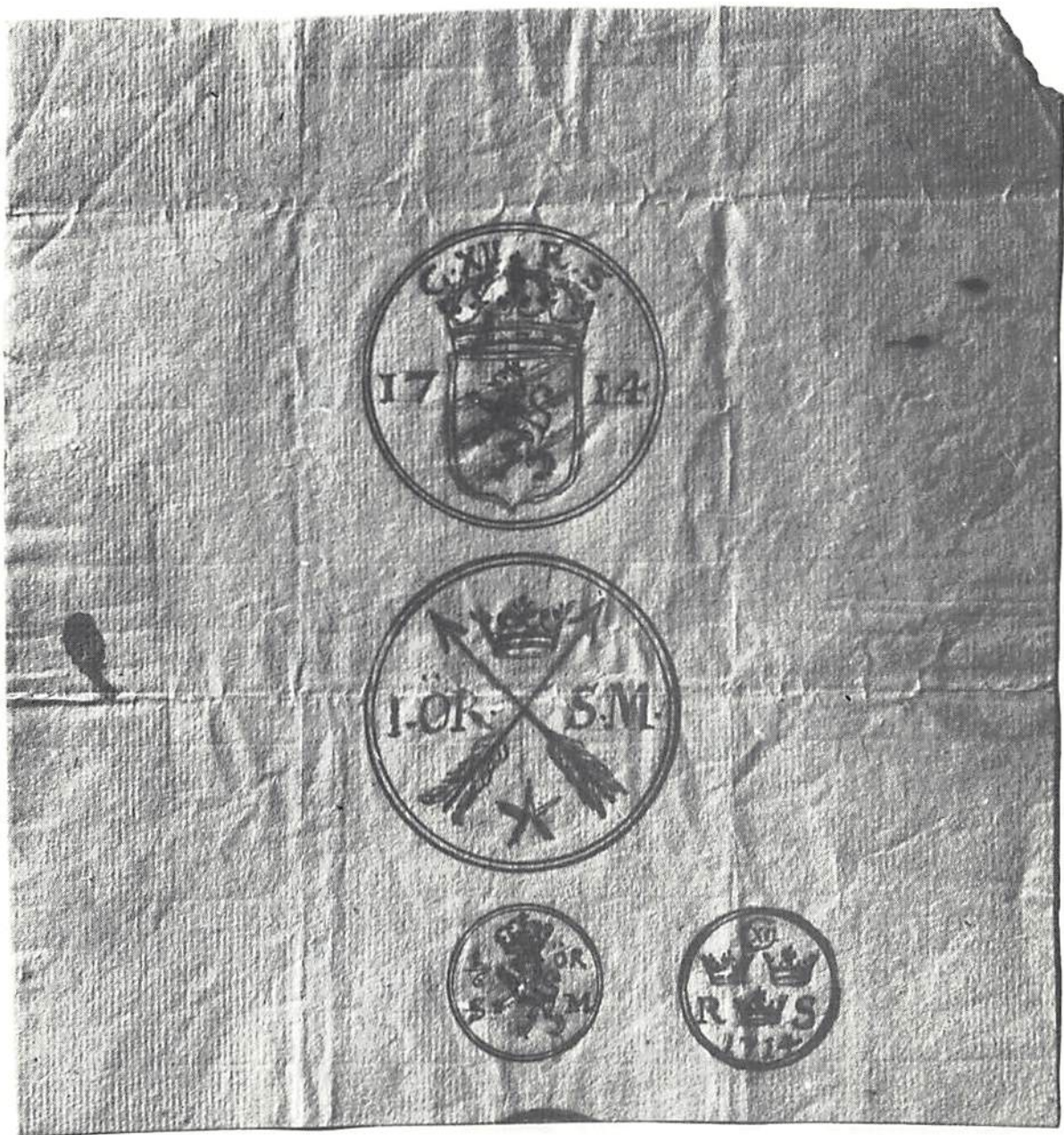

Bild 1. Förslagsteckning bifogad till kollegiernas skrivelse.

exemplaren är det värt att notera (observerat och vänligen påpekat av mynhandlare Yngve Almer), att i ett storsamlaren D. G. Nescher (1753–1827) tillhörigt ex. av Berchs beskrivning finnes notiser (i blyerts)

”utan reffling i senare tid slagen”.

Stiernstedts ex har ”randen i rutor räfflad” och vikt 32,94 g.

Almer vill av detta dra slutsatsen, att de två lätta mynten hos Cavalli var senare präglingar, vilket ej är

säkert men absolut möjligt.

Vad gäller KMK:s exemplar kan dessa beskrivas på följande sätt (denna uppställning gjord av förste antikvarie Lars O Lagerqvist):

FÖRTECKNING
 över Avesta 1 öre S M 1715 i Kungl Myntkabinetts,
 Riksbankens och Sven Svenssons samlingar

BESKRIVNING	Samling	Vikt	Rand	Diameter
A. Refflad rand				
1. Högre vikt*	KMK inv nr 18596, inköpt Cav. 105	27,22 g Ngt cirkulerat, ojämn platt	Fint rutrefflad	37,2 – 39,5 mm
2. Som föregående. Från utställningen	KMK inv nr 19743. Köpt 1931 L Anderssons saml, Jönköping	31,42 g Nästan ocirkulerad, snedpräglad, delvis svagt	Grovt rutrefflad	40–41 mm
3. Som föregående. Från utställningen.	SS nr 4024. Cav. 108	31,3 g Nött ex	Grovt rutrefflad	40 mm
4. Som föregående.	SS nr 4025 Cav. 108	28,16 g Ocirk, svagt utprägl kant	Grovt rutrefflad	40 mm
5. Lägre vikt	KMK utan inv nr	18,35 g Knapp platt, nästan stämpelglans	Grovt rutrefflad	36,4 mm
B. Slät rand				
6. Högre vikt	KMK utan inv nr	34,03 g Stämpelglans Obet. snedpr	Slät Slipad?	38,5 mm
7. Lägre vikt	KMK utan inv nr Cav. 112 (detta ex?)	12,18 g Mkt tunn platt o.rand. Stämpelglans	Slät	35 – 36,3 mm
8. Som föregående	Riksbanken	18,24 g Obet snedpr åts. Stämpelglans	Slät (men grövre, porig)	37 mm

* SM skiljer på rutad (206a) rand och slät (206b), men ej på vikt. HG skiljer på vikt, 12–19 g (HG 138) resp 24–29 g (HG 138a).

Bild 2. Nr 1-8 i förteckningen upptagna mynt. Nr 9 ingår ej i förteckningen. Foto: J Tamsalu, KMK.

Till dessa bör läggas Ekströms ex. Ahlströms auktion 12 nr 135, som hade finrutad rand, var något snedpräglad samt vägde 33,79 g, diam ca 41 mm, nämnt här ovan och det ex som såldes på Ahlströms auktion 19 nr 331 vilket saknar viktuppgift men var som SM 206 a, dvs rutad rand, diam ca 39-40 mm. Vi har ej varit i tillfälle att fotografera dessa myntsrand.

Ex nr 1 analyserades genom KMK 1979 och innehöll samma spårämnen som 1 öre s.m. 1730: silver, bly, guld, tenn. Detta är givetvis ej förvånande då kopparen ju kom från samma plats, Falugruvan.

Den tyngre gruppen (1-4) skulle kunna hänföra sig till första präglingsförsöket. Nr 5 kan vara slagen enligt 3dje utmyntningsgrunden, vilket också gäller nr 8. För egen del vill jag gärna döma ut nr 6 och 7 som tillverkade i senare tid. Vad gäller randen synes a och e kunna vara identiska. c-d kan förbigås och givetvis också e! Almer har framhållit att man bör observera, att man vid tillverkningen enligt Schwab (NM IX, s 10) kontrollerade myntet så att "Vägas och räknas penningarne och om tyngden befinnes för stor

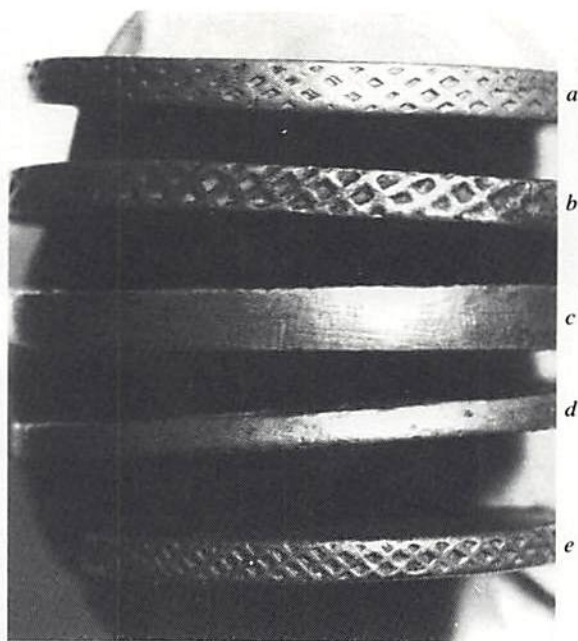

Bild 3. Randen på några exemplar i förteckningen: a=nr 1, b=nr 2, c=nr 6, d=nr 7, e=1 öre s.m. 1730. Foto: J Tamsalu, KMK.

emot antalet, måste de tiockesta ut-sökas och lagomme i stället läggas."

Å andra sidan ger Wallroth för 1670-talets 1-ören ej mer marginal

än 46,0-46,8, men de nu diskuterade mynten kan ha varit resultat av en mindre noggrant kontrollerad provtillverkning, vars resultat efteråt har

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan ett par år etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 21 företag i nio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfälskningar. - Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Sthlm 7, tel. 08-10 10 10

Amneklevs Mynthandel
Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Yngve Almer Mynthandel
Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

Flodbergs Mynthandel
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Handelsbolaget Mynt och Medaljer
Sveavägen 96, Fack, 104 32 Sthlm 19
tel. 08-34 34 23

Hirsch Mynthandel AB
Malmskillnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11
371 00 Karlskrona, tel. 0455-813 75

Malmö Mynthandel AB
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattssons Mynthandel
Kungsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Norrhälle Mynthandel
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrhälle, tel 0176-168 26

Nordisk Varutjänst Nova
Södra Strandgatan 3, Box 40
701 02 Örebro, tel. 019-12 05 11

Myntaffären Numis
Vallgatan 1, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

Svea Mynt & Frimärkshandel AB
Stureplan 4, Box 5358
102 46 Stockholm, tel. 08-10 03 85/95

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Poo Mynthandel AB
Drottninggatan 29, Box 16 245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynthandel AB
Arsenalsgatan 8, 111 47 Sthlm
tel 08/20 81 20, 20 51 10

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel
Renstiernas Gata 29, Box 11 080
100 61 Sthlm, tel. 08-44 82 81

I. Wallin Myntgalleri AB
Stora Nygatan 14, 111 27 Sthlm
tel. 08-20 27 51

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42, 111 20 Sthlm
tel. 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 5132, S-102 43 Stockholm

kommit ut "bland folket", dvs myntsamlare i tiden, dock knappast på 1720-talet, eftersom det saknas i Gustaf Rålamb's samling (m/s från 1730-talet i KMK).

Lagerqvist har uttalat någon fundersamhet kring förhållandet att de alla har stämpelställningen 0°. För egen del tror jag att detta beror på den omnämnda skruppressen. Appelgrens påstående att ett ex. var slaget "i ring" ställer jag mig – även om det var betydligt senare tillverkat – mycket skeptisk till.

Sedan denna artikel skrivits har, som ofta sker då man tror sig vara färdig med någonting, ytterligare ett mynt dykt upp. Det är i privat ägo. På myntet, som väger 18,59 g och har en diameter på 36–38 mm, har två slag gjorts, först ett som synes ha givit ett fullgott resultat, och därefter åter ett som dock endast obetydligt kan spåras bl a genom en

svag pärlring. Det synes som om det andra slaget har gett bäst resultat på de delar av myntet där stampen vid den första präglingen efterlämnat förhöjda ytor och som alltså kan tänkas vara mer sammanträngda och hårdare. Frågan är emellertid komplicerad men man kan gissa, att präglingens verktygen vid det andra

slaget kommit att utplåna dels valörsiffran 1 på ena sidan och dels siffran 5 i årtalet 1715. Det antyds ju i litteraturen att vid präglingarna använts en myntpress av möjligen ny konstruktion och min teori är, att den press som använts skulle varit så konstruerad, att den antydda effekten erhållits.

Bild 4. 1 öre s.m. 1715. Femman i årtalet och valörsiffran saknas. Foto: J Tamsalu.

De tessinska jetongstämplarna

Av TUUKKA TALVIO

I MYNTKONTAKT 1978 nr 10, s 268, skrev Lars O Lagerqvist om "En skådepenning som hedersbelöning". Det var fråga om medaljen till minne av tronföljaren Adolf Fredriks utnämning till kansler för Uppsala universitet år 1747. Ett exemplar av samma medalj får bli utgångspunkt också för vår berättelse om Åbo universitets numismatiska relationer med Carl Gustaf Tessin, som var universitetets kansler under åren 1745–1761.

I universitetets konsistorieprotokoll nämns medaljen den 26 juni 1747 som gåva av Uppsala universitet genom greve Tessin. Redan år 1746 hade Uppsala universitet låtit prägla en medalj till minne av sin samma år avlidne kansler greve Carl Gyllenborg. Därefter blev det i Uppsala tradition att hedra universitetskanslerna på detta sätt. Universiteten i Lund och Åbo följde inte exemplet, men Uppsala universitet sände alltid exemplar av sina medaljer som gåvor till de två systerinstitutionerna. Vad beträffar Åbo universitet, som år 1828 flyttades till

Helsingfors, fortsatte gåvorna även sedan Finland år 1809 upphört att vara en del av det svenska riket.

År 1747 ägde Åbo universitet – eller Åbo akademi, som namnet då

Frånsidesstampen till en av Tessins jetonger och själva jetongen (guldexemplar i Nationalmuseets myntkabinett, Helsingfors)

var – ännu inte något myntkabinett, och Uppsala universitets medalj fick sin förvaringsplats i biblioteket, där det så småningom började samlas också annat numismatiskt material. Så blev 1747 års medaljgåva från Uppsala universitet, så vitt vi vet, själva hörnstenen i den samling, som numera utgör Finlands Nationalmuseums äldsta del. Den första större tillökningen kom så sent som år 1777 med historikern Johan Arckenholtz' testamentgåva (den bestod av några hundra romerska mynt), men redan tidigare kan vi finna belägg för ett medvetet musealt intresse. I en dissertation, som professor Johan Bilmark utgav år 1769, berättas, hur några kufiska mynt ur den även av Dijkman och Brenner omnämnda Uskela-skatten (funnen 1686) år 1749 hade blivit skänkta till akademins bibliotek för att där "undgå tidernas och människornas förstörelser" (ubi contra temporum hominumque injurias sollicitè servantur; *De nummis quibusdam antiquis in Finlandia haud ita pridem repertis*, s 5).

Tessins sjuttonåriga kanslerskap var för akademien en blomstringstid. Att det numismatiska intresset började just under denna tid är kanske en ren slump – det låg i tidens anda så att säga – men Tessins namn är ej desto mindre knutet till numismatikens historia i Finland. I början av höstterminen 1798, nästan trettio år efter hans död, fick akademien motaga ett brev från hans systerson, rikskanslern Fredrik Sparre. I brevet står bl a följande:

"Framledne Hans Exc. Riksrådet m m Grefve Karl Gustaf Tessin, min Moderbroder, lät, som bekant är, prägla flera jettoner, dels honom sjelf dels andra rörande, dels och föreställande skjämstamma ämnen. Sammantagna, tjena de, att visa åtminstone ett snille, hvars eld och munterhet bibehöllo sig, under de vigtigaste och mest brydsamma värf. Både dessa jettoner, och den, som slagen öfver Sal. H. Ex:ces död, har jag åstundat bereda det bästa förvaringsrum åt, hos den Akademie, hvars vård utgjorde den afledne Herrens angenämsta giöromål och omsorger, hvilcka ömnoget belöntes af henne med känslor tillbakars för honom, som icke slutade med hans bortgång, enär de bygde voro på det värde, som alltid behagat sätta på Sal. Hans Ex:ces kärlek för

vetenskaper, för vitterhet och fria konster.

Jag tager mig därför härmedelst den frihet tillägna Kongl Akademien i Åbo hela den samling af stämplrar till dessa jettoner och minnespenningar, såsom dess ägendom, sådan jag den, enligt härhos bilagda förteckning, låtit i Kongl. Myntet i Stockholm för dess räkning nedsätta." (Här citerat efter W. Lagus, *Numismatiska anteckningar* 1:1, Hfors 1885, s 37–38.)

Det var fråga om inalles 24 stamplar till 14 jettoner och spelpenningar, med vilka denne hädangångne grand seigneur hade fagnat sig själv och sin samtid. Eftersom de alla är välkända präglingar skall vi här endast ge en kortfattad förteckning med hänvisning till Hyckerts katalog i *Numismatiska Meddelanden* XVII, 1 (s 220–225; obs att Hyckert nr 5–6, 12 och 16–17 har samma åtsida).

Constanter et sincere/Jetton de Mr le Comte de Tessin, Hyckert nr 3; Car. G. Tessin ägare till Penningby etc., Hyckert nr 4; Carol. Gust. Tessin etc./Constanter et sincere, Hyckert nr 5; Arctos ubique scopus, Hyckert nr 6; Mutare vel timere sperno, Hyckert nr 7; Requite redivivus, Hyckert nr 12; Carol. Gust. Tessin et Ulrica Ludov. Sparre coniuges, Hyckert nr 16; D. 5 Oct. 1761, Hyckert nr 16; Superis gratus et imis, Hyckert nr 17; N. Tessin/Recti et candidi decore, Hyckert s. 144; Till hembygdens fördehl/Invigt Hr C:Rt. och Riddaren Ion. Ahlströmer, Hyckert s 197; Den gärna säfwande Annika Larsdotter, Hyckert s 196; O Poules en voyant vos traits etc., Hyckert s. 199; La vertu me fixe/Jetton de ... Brigitte Christ. Sparre, Hyckert s. 207.

Att skänka stamplarna till Åbo Adademi var en vacker tanke. För mottagaren var dock gåvan något besvärlig, som framgår av H.G. Porthans brev till Mathias Calonius den 22 oktober 1798:

"Plägar Bror råka D:r Blad? Huru skole vi employera den present som f.d. Riks-Cantzlern Sparre gjort oss, af stamplarne til de af Gr. Tessin påkostade medailler och Jettoner: fråga Blad til råds derom? De äro deponerade på Myntet. Om de bli där qvar, så kan knapt sägas at vi äge dem; tagas de hit öfver, så äro de här onyttige; om man ej vill säga, at de kunna öfversändas då man vill låta nyttja dem. En del skola ock

År 1691 utgav
ELIAS BRENNER
sitt märkliga verk om
svenskt mynt

**EN SKATT af Svenskt MYNT
THESAURUS NUMMORUM
SVEO GOTHICORUM**

Det är vårt mest imponerande numismatiska verk – det var helt epokgörande för sin tid och med detta verk blev grunden lagd till hela den svenska numismatiska forskningen.

Originalupplagan av år 1691 är en av vårt lands mest sällsynta böcker och redan under 1700-talet betecknades den som "rarissima". Den är känd i sammanlagt mindre än 20 exemplar.

Bokförlaget REDIVIVA har utgivit en facsimileupplaga år 1972 i 500 numererade exemplar.

Den är försedd med efterskrifter av fil. dr. N.L. Rasmusson och jur. dr. Ernst Nathorst-Böös.

Verket består av 322 s. varav 212 planschidor med mängder av mynt återgivna från Kung Björns tid 1818 fram till Carl XI 1683.

Ett par myntplanscher som illustrerar GUSTAV VASAS och Daljunkarens mynt har tillfogats samt ett par planscher som argumenterade för Sveriges urgamla rätt till symbolen TRE KRONOR och en ordensplansch.

En bok för alla samlare och forskare

Ännu återstår ett hundratal av denna exklusiva facsimileupplaga.

Ca-pris inb. 245:–

Kan beställas i bokhandel–mynthandel eller direkt från förlaget.

Levereras med faktura med 30 dagar. Får gärna betalas med 75–100:– kr per månad.

BOKFÖRLAGET REDIVIVA
Facsimileförlaget
Box 19511, 104 32 Stockholm
Tel. 08/15 72 71

vara söndrige. Såsom et monument kunna de i alla fall tjena." (Publicerat i Skrifter utg. av Svenska Litteratursällskapet i Finland 5 (1886), s 522.)

I slutet av år 1799 översändes stamparna till Åbo efter det att silverexemplar hade präglats av varje jetong för samlingen, där flera av dem visserligen redan fanns förut. Senare har stamparna inte använts, och vi kan således vara helt säkra på, att alla existerande exemplar av ifrågasvarande jetonger är från 1700-talet och inte senare efterpräglings.

Vid denna tidpunkt hade Åbo akademis lilla samling redan vuxit till ett riktigt myntkabinett, tack vare flera betydande gåvor och, framför allt, professor Henrik Gabriel Porthans intresse för numismatik (jfr Tuukka Talvios artikel i MYNTKONTAKT 1978 nr 3, s 74). Det var just Porthan, som låg bakom initiativet, när det strax dessförinnan grundade Finska Hushållningssällskapet år 1799 stiftade en prismedalj. Denna medalj var den första, som med fullt skäl kan kallas finsk. Den andra finska medaljen var den samma är präglade Porthanmedaljen (Hyckert, Numismatiska Meddelanden, XVII:2 s. 6) med vilken Åbo akademis Borealiska nation ville hylla sin inspektor. Ännu två finska medaljer präglades i Stockholm före år 1809, nämligen den s k Ahlmanska jetongen (Hyckert s. 330) av år 1801 och medaljen till minne av den nya akademibyggnadens grundläggning år 1802 (Hildebrand s. 249), även dessa båda på initiativ av Porthan. Så kan man med ett visst berättigande säga, att en finsk medaljkonst hade blivit till; men efter Porthans död år 1804 fick den ingen fortsättning under de år Finland och Sverige ännu hade gemensam historia.

Vi återgår till Tessins jetongstamplar. Även om det säkert var Porthans personliga intresse, som låg bakom de första finska medaljerna, misstar man sig knappast, om man tänker sig att förvärvet av de 24 stamparna var en faktor, som också bidrog till att det i akademiska kretsar i Åbo uppstod ett intresse för att inte endast samla medaljer utan också låta prägla sådana. Man kan till och med i Hushållningssällskapets Ahlmanjetong – präglad till minne av assessor Gabriel Ahlman (1737–1799), godsägare och donator – se en parallell till de medaljer, med

vilka kommerserådet Jonas Alströmer i Sverige hade hedrats av Tessin och Vetenskapsakademien.

En enda stamp finns nu kvar, nämligen frånsidan till den jetong, som Tessin lät prägla, sedan han i oktober 1761 hade nedlagt sina ämbeten (Hyckert nr 16; se ill.). Sådan synes situationen ha varit redan år 1857, då Bror Emil Hildebrand besökte Helsingfors, eftersom han nämner denna stamp i sitt år 1860 utkomna verk. De andra stamparna omtalas för sista gången år 1829. De hade således klarat Åbo brand år 1827, som förstörde en del av samlingen. Möjligen hade de dock blivit så svårt skadade, att de senare kastades bort av någon ämbetsman, som inte kände till deras historia. – Under senare år har Helsingfors universitet börjat samla sina antikviteter för att inrätta ett eget museum, men förhoppningen att en låda med de försvunna Tessinska jetongstamparna i detta sammanhang skall påträffas i någon gömma synes föga realistisk.

Det i rubriken använda uttrycket "De Tessinska jetongstämplarna" går tillbaka på Fredrik Sparres ovan citerade brev. Under sina föreläsningar i arkeologi och numismatik lärde Porthan sina studenter, att skillnaden mellan en medalj och en jetong inte alltid är bestämd, men "ungefär heta alla jettoner, som äro af en styfvers slants storlek ell. d:öfv., men om det är 2 styfvers storlek ell. d:utöfver medaille" (enligt F.W. Pippings anteckning från 1801, i H.G. Porthan, *Opera omnia* III, Turku 1966, s. 275). Med styver förstod man ett öre silvermynt i silver (med en diameter av 18 mm). Men då Porthan talar om "en styfvers slant", menar han uppenbarligen ett öre silvermynt i koppar ("slant"), vars diameter var 30 mm; storleken av två öre silvermynt i koppar var 34 mm. Enligt denna terminologi var alla de 24 stamparna uttryckligen jetongstämplarna.

**GYNNA
MYNTKONTAKTS
ANNONSÖRER**

TB MYNT HB

U. Thimberg R. Berglund
Prislista nr 9 sändes gratis
på begäran

**K Ö P E R
B Y T E R
S Ä L J E R**

MYNT & TILLBEHÖR
LITTERATUR

Erstagatan 14
116 36 Stockholm
Tel. 08 - 41 01 33

Öppethållande:

Vard. 10-18
Lörd. 10-13

- Kassa- Dokumentskåp
- Förvaringsskåp
- Säkerhetsskåp
- Värdeskåp
- Branddörrar
- Instrumentpaneler

 **SVENSKA
KASSASKÅPSFABRIKEN AB**

Godsadress Elektravägen 5 Hägersten
Box 420 27 126 12 Stockholm 42
Telefon 08/19 71 00 - 01 - 02

"RYDÖ-SEDLAR"

AVSLUTANDE ARTIKEL

Av TORGN Y LINDGREN

I Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 1958 nr 4 skrev jag om ett slags "sedlar", som enligt uppgift i en insändare i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-tidning för den 1 november 1849 gavs ut av brukspatronen J G Petersson, ägare av Rydö bruk i Torups socken i Halland. Insändaren beskrev sedlarnas utseende i detalj. Som jag nämnde bekräftade bruksägaren Petersson sedermera själv, att ha verkligen

gav ut dylika sedlar. Jag avslutade min uppsats med att säga, att ingen Rydö-sedel veterligen hade bevarats till våra dagar vare sig i någon offentlig samling eller hos någon privat sedelsamlare, och jag väddade till alla, som ägde eller över huvud taget kände till Rydö-sedlar, att lämna mig ett vänligt meddelande där-om.

Sedermera har jag publicerat denna uppsats – med vissa smärre tillägg – i tre andra publikationer, nämligen i Bancoposten 1972 nr 2, i B. Ahlström Mynthandel AB lista 44 juni 1973 och i MYNTKON-TAKT 1977 nr 9. Min vädjan om meddelanden om bevarade exemplar av Rydö-sedlar har förklingat för döva öron.

För någon tid sedan började jag på uppdrag av styrelsen för Svenska Numismatiska Föreningen att studera sedlarna i Sven Svenssons till föreningen donerade samlingar, som för föreningens räkning förvaras i Kungl. Myntkabinetet. Det visade sig mycket snart, att det bland dessa sedlar ingår ett stort antal av allt att döma *unika* objekt, som jag kommer att publicera efter hand.

Bl a fann jag där något, som jag hade efterlyst i över 21 års tid, nämligen en *Rydö-sedel*. Den avbildas här bredvid (foto Jüri Tamsalu).

Som vi ser överensstämmer sedelns ordalydelse helt med beskrivningen i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-tidning för den 1 november 1849. Det visar, att skribenten hade en Rydö-sedel framför sig, då han skrev.

Därmed får väl sista ordet vara sagt om Rydö-sedlar, åtminstone till dess att nya uppgifter eventuellt dyker upp. År 1849 antyddes det emellertid, att Rydö-sedlarna ingalunda var ovanliga i sitt slag; det påstods, att liknande löneanvisningar gavs ut också av andra bruksägare. Därför vill jag ännu en gång upprepa min vädjan om ett benäget meddelande, ifall någon av mina läsare skulle känna till liknande löneanvisningar från andra bruk.

Kongress 1980

Tillsammans med Societas Heraldica Scandinavica (Heraldisk Selskab i Danmark) står Samfundet for dansk genealogi og personalhistorie som inbjudare till "14e Congrès Genealogica & Heraldica" (det officiella namnet), som äger rum den 25–29 augusti i Köpenhamn under beskyddarskap av H.M. Drottning Ingrid och med rigsarkivar, dr. phil. Vagn Dybdahl som president. Generalsekreterare är arkivarie Nils G. Bartholdy och kongressen avhålls på Köpenhamns universitet. Program erhålles genom generalsekreteraren, adress Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, DK-1218 Köbenhavn K.

Den senaste kongressen var i London 1976, eftersom en planerad kongress i Madrid 1978 inställdes.

L. P-n

N:o 64.

Litt. J

Stilling 8 R:gs.

Då denna Sedel, oförfalskad och ostympad till Nummer Litt. och Namn, inom 1849 års utgång, aflämnas på Rydö Bruk hos undertecknad, så erhålles di-verse waror till belopp för **Åtta Stillingar R:gs.**

J. G. PETERSON.

Bild 1. Gustavia omkring 1878. Till vänster bakom udden skymtar fregatten Vanadis.

Västindisk myntjakt på 1880-talet

Av Frank Olrog

I katalogen till B. Ahlström Mynt-handels auktion den 12 april 1977 upptas som nr 2112 "St. Barthélemy: Brev från konsul G.W. Netherwood, Gustavia, rörande mynt därifrån. 1880-tal." Partiet bestod av fem brev daterade den 13 augusti 1886, den 30 augusti 1886, den 13 januari 1887, den 18 januari 1887 samt den 29 januari 1887. Sedermera har tillkommit en myntförteckning daterad den 13 december 1887.

Brevskrivaren Georg Wilhelm Netherwood föddes den 21 augusti 1828 i Gustavia. Han var son till tullkontrollören Georg Magnus Netherwood och dennes hustru Mary Jackson. Han blev kammarjunkare 1859 samt tjänstgjorde som räkenskapsförare, konsejlnotarie och notarius

publicus på St Barthélemy. Georg Wilhelm Netherwood stannade på ön även efter det Frankrike övertagit kolonien 1878. Han behöll starka känslor för sitt gamla fosterland och stod i kontakt med många svenskar. Själv säger han i ett brev "jag vill alltid göra hvad som står i min förmåga att hjälpa andra, och i synnerhet Svenskar, när jag det kan."

Georg Wilhelm Netherwood dog den 5 juni 1903.

Brevmottagaren Carl Gustaf Wahlberg föddes den 6 april 1848. Han tjänstgjorde på Kungliga Biblioteket och titulerades Kunglig Sekreterare. Han ägde och bebodde egendomen Stora Engby i Bromma. Wahlberg var myntsamlare och medlem i Svenska Numismatiska

Föreningen i varje fall från och med år 1883 till och med år 1896. Han dog i april 1897.

Carl Gustaf Wahlberg var intresserad av myntväsendet och kontramarkeringarna under den svenska tiden 1784–1878 på St Barthélemy. Han skrev därför i oktober 1885 till Netherwood och bad denne skaffa upplysningar och om möjligt också mynt. I svaret daterat den 13 augusti 1886 beskrivs de svårigheter som var förenade med uppgifternas lösande. Genom utfrågning av gamla öbor och genom att få tillgång till vissa arkivalier kunde emellertid Netherwood ge en del upplysningar om de under den svenska tiden cirkulerande mynten och om kontramarkeringarna. Naturligt nog fanns det inte många som kom ihåg något väsentligt. Redan 1864 hade man ju infört decimalsystemet och under de 22 åren därefter hade man dessutom bytt myntsystem igen genom att från dollar gå över till fransk valuta.

Bild 2. Georg Wilhelm Netherwood
1828–1903.

Netherwoods försök att jaga mynt kan efter våra nuvarande begrepp sägas ha lyckats rätt bra. I brevet den 13 augusti 1886 redovisar han 57 silvermynt och 46 kopparmynt vilka han sänt till Sverige i en låda. Av listan framgår att 25 styck- en var spansk-amerikanska eller spanska mynt. 8 stycken var från Danska Västindien varav 2 var 6 skillingar 1767. Vidare var flera brittiska besittningar representerade jämte kopparmynt från olika syd-amerikanska stater med mera.

För oss är två poster speciellt intressanta. Den ena beskrivs i förteckningen på följande sätt: "Nr 32. 20 st. s.k. Stivers el. dogs, deraf måhända några äro gjorda å ön. De passerade för 1 1/9 cent. Alla de ostämplade "sous" hade samma värde som de stämplade. – Fått till skänks." Större delen av dessa tju- go mynt torde vara kronkontramarkerade styvvar. Två av dessa har återfunnits i Wahlbergs efterlämnade samling. Det är ganska dåliga exemplar. Den ena kontramarkering- en är troligen på en Curacao-stuiver 1822 och den andra möjligen på en Cayenne-2 sous. Båda tillhör grupp 14 (IIB) i Kungl Myntkabinettets katalog "Med svensk krona". (Bild 4.)

Den andra posten av särskild betydelse gäller två mynt som i brevet kommenteras på följande sätt: "Då alla de stämplade mynten invexla- des 1864 af köpmännen här, och de derefter sändes till N. A. Förenta Staterna der de såldes och smältes upp, har jag icke lyckats, ehuru jag gjort allt möjligt för att vinna ändamålet, och få mer än 2 sådane mynt, deraf en försedd med 7 och en med 9. Jag har varit ute allt emellanåt och frågat alla i staden, genom ombud frågat landtfolket, samt medelst bref frågat personer härifrån i närliggande ön St Christopher m. fl. öar, om de ej hade några utaf ifrågavarande mynt, utan att kunna få en enda af dem. De två jag bekommit, har jag erhållit till skänks af en herr Florandin². Han hade en mängd af flera slag utaf dessa mynt, men har skänkt bort dem då och då såsom curiosa." Dessa två mynt finns också ännu i behåll. (Bild 5.) De har alltså sänts från St Barthélemy 1886 med uppgift att de cirkulerat där och sparats som kuriosa sedan de ej längre var giltiga som betalningsmedel. Även om detta ej är ett direkt bevis för att de kontramarkerades på St Barthélemy utgör det dock ett så starkt indicium på detta, att man bör kunna hänföra dessa kontramarker- ingsringar till den svenska kolonien. Denna kontramarkering skedde med stöd av en förordning av den 6 april 1821.³ Kontramarkeringarna består av siffrorna 9 och 7 samt med ett C ovanför. 9 och 7 representerar valören i styver och C är initialen antingen för urmakaren David Cohen eller för stadskassören James Charlotte. Trots att Netherwood endast nämner Cohen anser jag att Charlotte har företrädde. Det var Charlotte som 1821 hade hand om kontramarkeringarna och fick i uppdrag att skaffa nya stammar.⁴ Han dog 1824. I en handling 1825 nämns Cohen såsom innehavare av "befattningen att stampa genom slitning incurant mynt här i Ön".⁵ De här nämnda C-kontramarkeringarna

Bild 3. Carl Gustaf Wahlberg
1848–1897.

hänförs av Ray Byrne i Coins Tokens & Medals from the West Indies (1975) till Curaçao. Fred. Pridmore placerar dem under rubriken "Not attributed" i British Commonwealth of Nations, Part III. West Indies (1965).

Det pris som Wahlberg fick betala för dessa 103 mynt var inklusive portokostnader 37 kr 95 öre.

Myntförteckningen daterad den 13 december 1887 upptar 127 mynt varav 50 av silver. Priset för alla dessa var 11 dollars. Kursen var vid denna tid 3 kr 75 öre per dollar. Dessa mynt hade Netherwood till största delen kommit över på St Martin. Några av de intressantaste bland dem bör nämnas. "Ett stycke af en Sp. dollar" betalades med 10 cents. Detta måste vara ett cutmynt. Tyvärr är beskrivningen allt-

Bild 4. Kronkontramarkerade styvvar ur Wahlbergs samling.

för knapphändig för att man skall kunna säga vad för slags segment av piastern det gäller. De finaste objekten i förteckningen är två stycken spanska piastrar med "hål uti". Dessa beskrivs i brevet av den 29 januari 1887. "Helt nyligen har jag kommit öfver 2 st. gamla Spanska Dollar, deraf den ena har en rund bit med taggiga kanter utskuren. Den andra har ett fyrkantigt stycke, jemväl med taggiga kanter, borttaget. Ännu har jag icke kunnat få reda på hvarför dessa mynt, på sätt jag uppgifvit, beröfvats beskrifna stycken. Man har sagt mig att detta skett i Guadeloupe för att behålla en mängd af dessa Spanska Dollar inom ön. Äfven har man sagt mig att bitarne gingo hvar för sig för 20 cents (1/5 dollar eller 1 franc) och den återstående delen af Dollarn för 80 cents (4/5 Dollar el. 4 Fr.). Jag nödgas skrifva till en bekant i Guadeloupe med begäran om upplysningar härom. Dessutom skall jag söka erhålla några af dessa urtagna

Bild 5. C-kontramarkeringarna på 9 och 7 styver ur Wahlbergs samling.

bitar, hvilka man läser kunna få utaf Banken der i ön." Det är riktigt att det här är frågan om två "Holey Dollars" från Guadeloupe. Ett exemplar med "rund bit" utskuren betalades på Byrnes auktion 1975 med 550 dollars och en med "ett fyrkantigt stycke" borttaget med 650 dollars. 1887 betalade Netherwood 80 cents stycket.

Netherwood hade också vänner på St Thomas och på Curaçao som hjälpte till att skaffa mynt till Wahlberg. Han lade tydligen ned mycket arbete för att söka tillfredsställa den ivrige myntsamlaren. Det viktigaste resultatet för vår tid av myntjakten

är de två mynten kontramarkerade till 9 respektive 7 styver kompletterade med Netherwoods värdefulla brevkommentarer.

Noter:

1. Brev den 29 januari 1887.
2. *Florandin* var enligt brev av den 29 januari 1887 sekreterare hos mairén i Gustavia.
3. S 25 i "Med svensk krona".
4. *Handlingar daterade den 23 februari och den 6 april 1821 PJ 201 i Archives Departementales de la Guadeloupe.*
5. *Finanskonseljens protokoll av den 6 juni 1825. Archives Departementales de la Guadeloupe PJ 62.*

Två bysantiner från Asklanda

På skogsbygden någon mil från Vårgårda ligger de båda märkliga medeltidskyrkorna Ornunga och Asklanda. Det är bara någon kilometer mellan dem. Båda har under den katolska tiden haft altaren invigda till ärkeängeln Sankt Mikael, och altarskåpsbilderna från dessa platser finns ännu bevarade. Särskilt ståtlig är den från Asklanda: en ängel i kroppsstorlek med uppåtriktade vingar, riddarsköld och en lans, varmed han genomborrar en liggande drake.

Kyrkan i Asklanda är i likhet med de berömda medeltidstemplén vid Kinnekulle byggd av finhuggna sandstenskvadrer och i tre, var för sig täckta delar, nämligen långhus, kor och absid. Fönstren var från början små och rundbågiga. De blev i senare tid mycket förstörade för att göra kyrkointeriören ljusare, och de stora fönstren blev, helt stilenligt, rundbågiga liksom de ursprungliga. Restaureringen ägde rum 1897-98, och nu tillfogades också ett litet torn av sten med plats för klockorna, som tidigare på vanligt vis hängt i en stapel.

Den ursprungliga kyrkan måste

antagas vara tillkommen på 1100-talet och uppförd av inkallade kyrkbyggare. Gör den alltfjämt ett påfallande, främmande intryck i bygden, kan man kanske tänka sig hur den uppfattades på 1100-talet i ett land, där stenarkitektur var ett praktiskt taget okänt begrepp.

Bättre sent än aldrig

Det dröjde nära 50 år efter ombyggnaden av kyrkan, innan forskningen fick kännedom om ett par konstiga mynt, som skulle ha hittats på kyrkogården i samband med restaureringen. Dessa mynt blev nu undersökta av numismatisk expertis

och bestämda till sitt ursprung. Båda är av brons och präglade för mer än 900 år sedan i det Östromerska riket, i Bysans. Det större myntet, som avbildas här, är präglat av kejsar Mikael IV, som regerade mellan 1034 och 1041. På åtsidan ser man Kristus i sin korsgloria och på framsidan Kristi kors stående på ett trappestegsformat postament men utan den Korsfästes bild. Möjligen har dessa stereotypa korsbilder på de bysantinska mynten samband med den gamla kyrkans kanske märkligaste relik, det sanna korset. Detta skulle av Konstantin den stores moder Helena ha efterforskat och påträffats vid grävning på Huvudsalleplatsen i Jerusalem.

Det andra myntet, som är något

Fig. 1. Mynt funnet på Asklanda kyrkogård i Västergötland: Bysantinska riket, Mikael IV (1034-41). Vikt 8,96 g.

mindre och något yngre än föregående, är präglad för Mikael VI (1056–57) och märkligt därigenom att det är överpräglad på ett mynt av hans företrädare, kejsarinnan Teodora (1055–56). Präglingsbilderna är fördenskull otydliga, i det den senare prägel inte gått fram i alla detaljer och den ursprungliga delvis förstörts. Emellertid kan man se att här från början också funnits en framvänd bröstbild av Frälsaren, fint stiliserad på bysantinskt manér.

900 år i jorden

Det är skada att så lång tid som 50 år fick förflyta, innan de båda mynten kunde bli sakkunnigt undersökta. Så långt efteråt fanns ingen möjlighet att inspektera själva fyndstället och få utklarat om mynten legat i en grav eller om de körts ut på kyrkogården med fyllning, som funnits i t ex kyrkgolvet. Vid restaureringen grävdes naturligtvis grund till det nya tornet. Kan mynten ha hittats där?

Klart är nu i varje fall att de båda mynten kommit i jorden samtidigt och från början hört ihop. Kan det

ha varit en penningpung med ändå flera? Det är mycket man skulle vilja veta.

Klart är också att mynt som dessa är mycket ovanliga i svenska fynd. Det ena är kuriöst på så sätt att det är ompräglad. Det är en sällsynthet och ett samlarobjekt. Har inte mynten tillhört en samlare och kommit i jorden i nyare tid? Härpå kan man ganska säkert svara nej. Samlare har inte funnits många i forna dagar, och de kan med säkerhet antas ha sett om sina dyrbarheter bättre än att de tappat dem ute på marken – låt vara på kyrkogården.

De båda bronsmynten från Ask-

landa är från vår vikingatid eller den begynnande medeltiden. De är samtida med de silverskatter som hittats (också på kyrkogårdar) och som innehåller angelsaxiska, tyska, danska och bysantinska mynt. Emellertid kan de båda bronsmynten inte ha utgjort en skatt. Det kan vara ett gravfynd, nedlagt med en här begravd orientfarare. Graven kan ha varit hednisk eller kristen. Är det sistnämnda fallet, har här på 1000-talet varit kyrkogård, och här har den första kyrkan i Asklanda, en stavkyrka av trä, lik den i Hedared, varit uppsatt.

H. Wideen

Fig. 2. Mynt funnet på Asklanda kyrkogård i Västergötland: Bysantinska riket, Mikael VI (1056–57), överpräglad mynt å kopparmynt från Teodora (1055–56), enligt äldre uppfattning Isaac I (1057–59). Vikt 6,10 g.

FRÅGE-SPALTEN

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till MYNTKONTAKTS FRÅGE-SPALT.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyerts-kalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet besvaras inte.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Underteckna med namn och adress; anonyma brev publiceras inte.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa kysymyksensä suomeksi. Me käänämme mielellämme kysymykset suomesta ruotsiksi.

Mer om 1 öre 1933

I Myntkontakt nr 1 frågade Tors-ten Olsson, Bromma, om en 1-öring 1933 med stort avstånd mellan treorna. Han skriver, att denna variant ej har nämnts av Berggren–Kinmark (i boken "Gustav V:s mynt. . .") men det har den faktiskt i det att årtalet satts med fetare stil. Detta betyder enl. fotnot 27, s 35, att båda de i boken omnämnda varianterna med olika stora treor iakttagits med varierande avstånd mellan årtals-siffrorna (i fotnoten står felaktigt "kursiverat årtal").

Vid undersökning av 20 ex. i min samling visade det sig, att 3 ex. hade det av T.O. påvisade stora avståndet mellan treorna. De övriga 17 kunde delas i två grupper med mindre avståndsskillnad och dessutom hade några sista trean lägre placerad än den första.

Dessa variationer av de två sista årtals-siffrornas placering förekommer ju på nästan alla valörer och årtal av Gustav V:s mynt och samlas

väl målmedvetet endast av ett mindre antal specialister.

Harry Eriksson, Göteborg

Fråga:

Vad var en friskilling?

Aron Ekman, Uppsala

Svar:

Jag har redan besvarat ovanstående fråga per telefon, men det har säkerligen intresse för många av MYNTKONTAKTS läsare att ta del av svaret.

Friskilling var inte något mynt. Ordet friskilling är en av de många sammansättningar, där *skilling* inte betyder en viss konkret myntvalör utan i mera allmän användning betecknar en penningssumma erlagd såsom avgift eller likvid eller utgörande löneförmån och dylikt; se närmare under SKILLING i Svenska akademins ordbok, där du finner en rad sådana sammansättningar, till exempel revisionsskilling, vadeskilling, köpeskilling, portions- och tobaksskilling. Med friskilling förstods en avgift, som erlades vid köp av fastighet i stad. Friskillingar avskaffades 1964; se kungl. maj:ts pro-

position nr 157 vid nämnda års riksdag och Svensk författningssamling 1964 nr 880.

Skilling kunde också beteckna en enhet, som i vissa städer fastställdes för varje skattskyldig såsom grund för kommunal beskattning.

Vi har tidigare här i MYNTKONTAKT talat om att orden *slant* och *fyrc* efter hand kom att beteckna mynt i allmänhet, motsvarande ett ringa belopp. Så gick det också med *skilling*, särskilt i negativ bemärkelse: skava på skillingen, ge bort sin sista skilling, inte en rutten skilling.

I detta sammanhang bör vi kanske påpeka, att de fantasieggande ortnamnen Skillingaryd, Skillinge och Skillingmark inte har någonting att göra med myntnamnet *skilling*: de har en helt annan härledning.

Torgny Lindgren

Fråga:

Med den lärde Kilian Stobæus som preses framlade Axel Raab år 1741 i Lund en avhandling – *Re Numismatica*. I avhandlingens tionde kapitel uppräknas olika numismatiska objekt:

”Usuales (Gångbart Mynt), Numos necessitatis (Myntetecken, Flygande mynt), Memoriales (Skådepänningar, Medailles), Calculatorios (Räknepenningar, Jettons), ...”

Det är enda gången undertecknad stött på uttrycket ”Flygande mynt” som här alltså används som synonym för mynttecken (nödmynt).

Finns bland Myntkontakts läsare någon som vet om beteckningen ”Flygande mynt” förekommer på andra ställen i litteraturen och varifrån termen ursprungligen härstammar?

Kan möjligen uttrycket anspela på de svenska nödmyntens gudar (jmf Mercurius som hade bevingad hatt och vingskor) eller är det inflation som åsyftas då myntens värde försvinner (flyger iväg)?

Torbjörn Sundquist, Stockholm

Svar:

Inte ens vår lärdaste vän i Uppsala känner till ”Flygande mynt”. Han har förgäves sökt uttrycket i Svenska Akademiens Ordbok, vars redaktion skall få ett ex av denna tidning. Vi hoppas snart kunna återkomma till frågan.

Redaktionen

Fråga:

Variant på 1 öre 1970

Jag har i en myntförteckning, närmare bestämt ”Coinlex” nr 5, Skara 1974, sett att 1 öre 1970 skulle förekomma i en variant där årtalssiffrorna 70 graverats över siffrorna 69.

Jag har också i övrig litteratur likasom bland mynt sökt få bekräftelse på variantens existens, men förgäves.

Vad vet/tror Myntkontakt?

Lars Söderström, Norrköping

Svar:

Vi har utan resultat gjort förfrågningar hos flera samlare och mynthandlare. Återstår att vädja till övriga variantexperter.

Redaktionen

* * *

Auktioner i april

Vårens myntauktioner i Stockholm kommer att bjuda på ett mycket rikt material. Det är inte bara frågan om svenska mynt utan hela världen är representerad med någon tonvikt på Europa. Här finns mynt från vår egen tid och 2 500 år tillbaka, det är bara att välja det område som passar bäst. Med andra ord torde mynt-, sedel- och medaljsamlare kunna hitta något som passar just honom. Ahlströms auktion äger rum 12–13 april på Operakällaren och Svea mynthandel håller sin auktion två veckor senare eller den 26 april på hotell Anglais.

Om vi till att börja med tittar på vad Ahlström har att erbjuda finner man att auktionen som nyss nämnts omfattar både svenska och utländska mynt, sedlar och medaljer. Vad de utländska mynten beträffar har tonvikten lagts på Norge, Ryssland samt guldmint. Bland de svenska mynten lägger man märke till bl a en 15 öre klipping 1543 från Svartsjö. Myntet kan betraktas som mycket sällsynt. Det bevisas bl a av att myntet redan på Oldenburgs auktion 1897 betingade 131 kr, ett hisnande pris på den tiden! Exemplet som säljs härstammar från Bernhard Olofssons samling. En måhända unik variant av norrköpingsöret 1626 som tydligen inte ens finns på Kungliga myntkabinetttet är en representant för den rikhaltiga mängd av 1600-talsmynt som finns med på auktionen. Det finns även ett antal

kastmynt från 16, 17 och 1800-talen, en del i mycket hög kvalitet. 1800-talet är representerat med mynt i hög kvalitet från samtliga av seklets regenter. Bland sedlarna märks några rara 1700-talssedlar bl a 36 daler KM 1748. Finlands pappersmynt är representerade med t ex en 5 rubel 1861. Det norska materialet begynner med den till Magnus Eriksson attribuerade penning som hittills bara är känd i off. saml. På åtsidan ses ett krönt huvud och på fransidan en borg. I våra dagar blev detta mynt känt först vid utgrävningar av klostret i Vadstena. (LL Gr XXV:2) Tidigare var det endast känt från bilder i Brenners Thesaurus. Bland de antika mynten märks ett par mynt från Sicilien. En tetradrachm från staden Gela på öns sydkust. Myntet är från ca 420–415 f Kr. Staden var en av de mäktigaste stadsstaterna på Sicilien vid denna tid. De styrdes ofta av tyranner dvs envåldshärskare som ständigt låg i fejd med grannstäderna. Denna tetradrachm har på fransidan en tjurkropp med människoansikte symboliserande flodguden Gelas vars staty i tjugestalt stod uppställd i staden. Staden Gela

BÖCKER

Prisguide över
SVERIGES MYNT
1818–1979

14:- (50% rabatt vid köp
av minst 10 ex.)

SVERIGES SEDLAR
DEL 1

Riksbanken m.m. 29:75
(40% rabatt vid köp av
minst 10 ex.)

NUMISMATISKA
BOKFÖRLAGET AB

Box 7662

S - 103 94 Stockholm
Tel. 08-14 02 20

förstördes definitivt 282 f Kr. Ytterligare en siciliansk tetradrachm finns med på auktionen. Den är från Syracusa och är daterad till ca 310 f Kr. Under denna tid härskade tyrannen Agathokles i staden. Machiavelli berömmar honom för hans effektiva sätt att tilltvinga sig makten i staden. I egenskap av kommandant lät han sammankalla Syracusas folkförsamling. När detta var skett beordrade han sina soldater att döda samtliga, vilket också skedde. Nu var det enkelt för honom att ta ledningen i staden. Hans fortsatta styre av staden präglades av samma okonventionella sätt att hålla sig kvar vid makten. Alf Henrikson har karakteriserat Agathokles som en i alla hänseenden livsfarlig person. Mycket vackra mynt lät han i alla fall prägla. Frånsidans flyktiga fyrspråk visar prov på den yppersta konst. I övrigt kan nämnas att det finns en stor avdelning med utländska guldmynt. Liksom i tidigare auktionskataloger från Ahlström finner man stundom notiser om myntens proveniens och historiska sammanhang, vilket ökar katalogens värde nu och i framtiden.

deltid till nutid finns intressanta mynt representerade. Som exempel kan nämnas ett antal vackra kopparklippingar från Gustav II Adolf. Eller vad sägs om ett exemplar av dukaten 1810 med guld från Dalararna. På auktionen efter Oldenburg 1898 betingade ett liknande exemplar det ståtliga priset av 14 kr. I dag kan man anse för troligt att det här salubjudna myntet kommer att betinga ett något högre pris! 1800-talet är i övrigt också representerat bl a med åtskilliga av Oskar II:s guldmynt. Från Gustav VI Adolf finns många årsset i hög kvalitet. Bland övriga 1900-talsmynten finns flera mycket sällsynta provmynt. 5 öre 1919 och 1 öre 1920, båda med hål. Den senare betecknas som unik i SM. Ett annat intressant provmynt är 50 öre 1949 i aluminium med ordet PROV instämplat på båda sidor. Bland de utländska mynten märks en speciell avdelning med guldmynt från hela världen. I övrigt finns en avdelning ryska mynt varvid speciellt uppmärksammas en Ivan V-rubel 1741. Den är sällsynt eftersom den snart drogs in av Ivans efterträderska Elisabeth. Storfurstinnan hade nämligen tilltvingat sig makten genom en statskupp. Ivan hade tillträtt regeringen 1740 och var då ca ett halvt år gammal. Det var sålunda inte särskilt svårt att störta den unge härskaren och hans moder som stod för förmyndarregeringen. Den grymma Elisabeth kastade det lilla barnet i fängelse och där fick han vistas resten av sitt 24-åriga liv. Han dödades av sin fångvaktare. Sällsynta ryska kopparmynt kanske också frestar. En 10 kopek från Katarina II från de s k cipher series. Det här utbudna exemplaret är överpräglat på en 5-kopek. Bakgrunden till dessa överpräglingar är denna. Under Katarinas senare regeringstid hade inflationen ökat p g a att man gav ut sedlar, assignater, i mängder. Sedlarna var inlösbara endast i kopparmynt. Men allmänheten sparade hellre sina kopparslantar än bytte dem mot sedlar. Detta gjorde att kopparmynt blev mycket sällsynt. Präglingen av kop-

parmynten skedde i största hemlighet. Mynten kom emellertid aldrig ut i cirkulation ty Katarina dog 1796 och hennes son och efterträdare var mot dylikt fuffens med myntet. Han lät så småningom återigen överpräglade mynten och åsätta dem deras tidigare valör. Övriga världen är också väl företrädd på auktionen. Bl a Österrike med en mängd talrar. Pollett-samlarna får en chans att förvärva ett antal spinnhuspolletter från 1700-talet. Och den som är intresserad av mått, mål och vikt kan köpa några myntvikter från 1700-talet härstammande från England.

Katalogerna är välillustrerade och bilder finns glädjande nog inte bara på sällsynta mynt och mynt i toppskick utan även mynt i medelkvalitet, vilket är väsentligt, ty hela den bevarade delen av i gångna tider cirkulerande mynt bör beläggas.

Göran Wahlqvist

Prins Charles

furste av Wales, har blivit beskyddare för The Orders and Medals Research Society i London efter framlidne Earl Mountbatten of Burma.

L. P-n

Om vi nu förflyttar oss till Stureplan och Svea mynthandel finner man att bland auktionsmynten det också här finns ett vackert utbud av antika mynt. Det finns både romerska och grekiska mynt. Ett kan nämnas, nämligen en dishekel från Byblos daterad till ca 333 f Kr. Staden låg i nuvarande Libanon, strax norr om huvudstaden Beirut. Myntets framsida är karakteristisk för den här typen av grekiska mynt. Den visar en tjur och ett anfallande lejon. Sådana naturscener är vanliga och utförda med stor konstnärlig elegans trots det lilla formatet. Vad gäller det svenska materialet finns här mycket att välja på. Ända från me-

SVENSKA SEDLAR

5 kronor	1895	1+	1150:-
5 kronor	1926	0	950:-
5 kronor	1928	0	900:-
5 kronor	1936	01	185:-
5 kronor	1940	0	95:-
5 kronor	1947	0	40:-
5 kronor	1948	0	45:-
5 kronor	1949	0	40:-
5 kronor	1950	1+	75:-
5 kronor	1950	01	105:-
5 kronor	1954	0	40:-
5 kronor	1963	* 01a0	120:-
10 kronor	1913	1+	550:-
10 kronor	1916	1/1+	450:-
10 kronor	1920	01	900:-
10 kronor	1922	1+	175:-
10 kronor	1925	1+	350:-
10 kronor	1929	1(+)	125:-
10 kronor	1930	1/1+	95:-
10 kronor	1938	0	140:-
10 kronor	1940	01a0	110:-
10 kronor	1941	01	200:-
10 kronor	1942	01a0	150:-
10 kronor	1945	0	110:-
10 kronor	1946	01	185:-
10 kronor	1947	01a0	80:-
10 kronor	1951	0	55:-
10 kronor	1952	0	50:-

PEO MYNT & FRIMÄRKEN AB

DROTTNINGGATAN 29.
BOX 16245, S-103 25 STOCKHOLM
TELEFON 08-21 12 10

FÖRENINGAR

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad på AB Västanfors Industrierts matsal, S Linjan, Fagersta. Upplysningar tel 0223/116 71 e kl 17.00 och 0223/172 18 kl 8.30-16.00.

FINSPÅNGS MYNTKLUBB sammanträder sista torsdagen i varje månad på Sparbanken Östergötland, Bergslagsvägen 4, Finspång. Upplysningar tel 0122/103 89 el 161 20.

FROSTA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Fritidsgården, Hörby den 24/4 och 29/5 kl 19.30. Visning från 18.30.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING har möte 14/4 och 12/5. Öppet hus i föreningslokalen 28/4. Schackspelets hus, Haga Kyrkogata 3, Göteborg mellan 18.30-21.00.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på Restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar tel 0150/210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADSORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad den 18/4, 23/5, 13/6, 25/7, 22/8, 19/9, 17/10, 21/11 och 12/12.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping. Upplysningar tel 0155/131 31, 133 09, 134 29.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möten på fritidsgården i Ektorp kl 19.00. 15/4 varianter och variationer. 20/5 Präglingsmetoder. Upplysningar: 011/16 72 39.

SAMLARKLUBBEN NUMIS. Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar 0910/186 80

NUMISMATISKA FÖRENINGEN ÖRESUND. Helsingborg har möten första helgfria onsdagen i varje månad på Handelsklubben, Sundstorget 3, Helsingborg. Upplysningar tel 042/26 21 14.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA sammanträder i Skandia, Drottninggatan 1 A, kl 19.30 den 5/5 auktion. Upplysningar tel 018/11 50 00 el 12 80 10.

RITEÅ SAMLARFÖRENING har möten tredje fredagen i varje månad. Upplysningar 0911/710 76, 500 17.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten 12/4 årsmöte (lokal ej bestämt), 12/5 och 12/6 i Valbo kommunalhus kl 19.00. Upplysningar: 026/13 11 77, 026/27 00 19, 026/25 26 17.

SAMLARFÖRENINGEN S:T ERIK. Myntsektionen samlas på Karlbergsvägen 32 A, Stockholm kl 19.30 den 17/4.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller sammanträde med auktion 27/4 kl 19.30 på Sjömansgården, Fiskehamngatan 3, Malmö.

TÄLJE MYNTKLUBB har möten 17/4 och 8/5 på Föreningsgården, Torekällberget, Södertälje. Upplysningar 0755/185 68.

HG-1980 utkommen

Helt omredigerad med bl a 1+priser på äldre material, fler bilder, sidantalet ökat till 430.

Pris 110:- inklusive moms.

För Myntkontakts läsare: Förmånserbjudande

Vid omedelbar beställning av HG-80 lämnar vi boken till ett förmånspris av kr 100:-. Dessutom erhåller varje beställare, för att kunna bedöma prisutvecklingen, gratis exemplar av Årtalsförteckning 1973, så länge lagret räcker.

Auktion 14 äger rum den 10 maj 1980

Svenska Mynt o Sedlar
Stor andel Oscar II och Gustav V
Utländska mynt och sedlar
Medaljer, Ordnar, Aktier

Lokal: Polhemssalen
Ingenjörshuset,
Malmskillnadsg 48
Ingång genom Restaurant Oxen
Stockholm

HIRSCH MYNTHANDEL AB

Malmskillnadsgatan 29
111 57 Stockholm
Telefon 08/11 05 56
Postgiro 70 26 86-7

Beställningskupong HG-1980

Härmed beställs att sändas mot postförskott: **Pris 100 kronor inkl. moms**, porto tillkommer. ex. Glück-Hyllengren, HG-1980 i helt omarbetad upplaga, klotband.

Namn:

.....

Adress:

.....

Postnr/ort:

.....

VILLSTADSORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten med auktion andra måndagen i varje månad kl 19.00 på Finnvedens Sparbank. Upplysningar tel 0371/322 02.

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING har möten 16/4 och 22/5 på restaurang Munken kl 19.00.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möte 23/4 auktion och ev. 28/5.

AUKTIONER

12-13/4 B. Ahlström Mynthandel AB på Operakällaren, Stockholm

14/4 Göteborgs Numismatiska Förening, auktion på Schackspelets hus. Haga Kyrkogata 3, Göteborg.

26/4 SVEA Mynt & Frimärkshandel AB, på hotell Anglais, Stockholm

10/5 Hirsch Mynthandel AB på Restaurang Oxen, 1 tr, Stockholm.

I förra numret av MYNTKONTAKT blev AUKTIONREGISTRET felaktigt. SVEAs auktion råkade falla bort och HIRSCHS auktion hamnade på fel datum. Vi beklagar slarvet och lovar bättre kontroll i fortsättningen.

Redaktionen

MÄSSOR

5-6/4 Ålborg Møntsamlerforenings myntbörs i Vejgaardhal i Aalborg.

25-26/4 Mynt- och Frimärksmässa i Helsingborg

Bibliotek för Svenska Numismatiska Föreningen

Under åren efter andra världskriget har på Svenska Numismatiska Föreningens kansli samlats numismatisk litteratur av olika slag - mestadels genom byte med andra föreningar och myntkabinett eller genom gåvor från mynthandlare.

Litteraturbeståndet har nu förtecknats. Styrelsen har beslutat att successivt bygga upp ett eget bibliotek till medlemmarnas tjänst och i sådant syfte avsatt vissa medel i föreningens budget. Medlemmarna har

visserligen möjlighet att under besök på Kungl Myntkabinettet studera lämplig litteratur, men besökstiderna passar inte alltid våra medlemmar. Föreningens bibliotek kan besökas under all kanslitid och avsikten är att det skall hållas tillgängligt även under kvällstid i samband med sektionsträffar.

Föreningens kanslist kan vid telefonsamtal upplysa om önskad bok finns i biblioteket.

Då biblioteket även utnyttjas för katalogiseringsarbetet för föreningens auktioner, kan inte hemlån medges.

Styrelsen väddar nu till medlemmarna att hjälpa till att bygga upp ett bra bibliotek genom att skänka böcker, auktionskataloger m m. Om Du av någon anledning vill göra Dig av med böcker, kontakta kans-

liet, innan Du vänder Dig till antikvariat eller myntaffär. Vi kan kanske komma överens om lämpligt pris.

Vårt mål är att kansliet skall bli en träffpunkt för såväl stilla studier som utbyte av synpunkter om numismatiska ting.

Uppbyggnadsarbetet har startat!
NUF

Visste Du . . .

- att Hill skrev den år 1918 av England till många olika språk översatta propagandabroschyren om Tysklands krigsmedaljkonst. "Åminnelsemedaljer i Tysklands tjänst",

- att den av konsthistoriska institutionen vid Uppsala universitet utgivna "Figura I" (1951) innehåller Rudolf Zeitler: "Frühe deutsche Medaillen 1518-1527",

- att "Master Drawings, vol. XIII, nr 4" under artikelrubriken "Winslow Arnes: Boucharden and Company" följer en intressant illustrerad artikel om medaljkonsten under Ludvig XI:s tid,

- att Wilhelm Bode i sin bok om florentinska renessansskulptörer behandlar medaljörerna Bertoldo di Giovanni och Niccolo di Forzaro Spinelli,

- att den till den stora Christinautställningen 1966 utgivna "Queen Christina of Sweden - documents and studies" innehåller Nils Ludvig Rasmussens "Medailles auf Christina" samt,

- att den av svenska porträttarkivet 1943 utgivna "Svenska kungliga porträtt. Del I. Gustav I - Karl XII" innehåller intressanta ikonografiska uppgifter om mynt- och medaljporträtt.

Nils-Uno Fornander

Från Myntverket

Försäljning av samlarmynt 1979

1976 års myntset	1
1977 års - "	2 122
1978 års - "	30 019
1979 års - "	43 468

FRÅN MYNTVERKET

Mynttillverkningen 1979

Valör	Årtal	Legering, tusendelar	Antal mynt st	Värde kronor kronor	Vikt/st gram	Diam. mm
1970 års lag						
5-kr	1978	kopparnickel*	307 416	1 537 080:-	9,50	28,5
5-kr	1979	Kopparnickel	3 032 681	15 163 405:-	9,50	28,5
1-kr	1978	kopparnickel**	5 714 670	5 714 670:-	7,00	25
1-kr	1979	kopparnickel	46 319 209	46 319 209:-	7,00	25
50-öre	1978	750 koppar, 250 nickel	3 089 673	1 544 836:50	4,50	22
50-öre	1979	750 koppar, 250 nickel	30 673 490	15 336 745:-	4,50	22
25-öre	1978	750 koppar, 250 nickel	2 282 657	570 664:25	2,18	17
25-öre	1979	750 koppar, 250 nickel	46 581 645	11 645 411:25	2,18	17
10-öre	1978	750 koppar, 250 nickel	2 339 620	233 962:-	1,44	15
10-öre	1979	750 koppar, 250 nickel	71 134 870	7 113 487:-	1,44	15
5-öre	1978	950 koppar, 40 tenn, 10 zink	1 654 587	82 729:35	2,68	18
5-öre	1979	950 koppar, 40 tenn, 10 zink	62 104 095	3 105 204:75	2,68	18
			275 234 613	108 367 404:10		

* Pläterat material i tre skikt, det mellersta av nickel och de yttre skikten av en legering av 75% koppar och 25% nickel. Vardera ytskiktets vikt utgör 46,5% av myntets vikt.

** Pläterat material i tre skikt, det mellersta av en legering av 97% koppar och 3% nickel och de yttre skikten av en legering av 75% koppar och 25% nickel. Vardera ytskiktets vikt skall vara 10% av myntets vikt.

Medalj tillverkning

	Storlek	Guld	Silver	Brons
Kungl belöningsmedaljer				
Illis quorum meruere labores	18	-		
- " -	12	4		
- " -	8	-		
- " -	5	1		
För medborgerlig förtjänst	18	-		
- " -	12	-		
- " -	8	-		
- " -	5	-		
För långvarig trogen tjänst	5	-		
För berömliga gärningar	8	-		
- " -	5	-		
För nit och redlighet i rikets tjänst	6	567		
För omsorgsfull renvård	5	-		
Summa		572		
Egna utgåvor				
Präglade i myntpress	2 644	5 387	2 593	
- " - medaljpress	5	3 947	264	
Övriga medaljer	1 457	2 438	1 485	
Summa	4 106	11 772	4 342	
Metallåtgång (kg)				
Guld	49,1013			
Silver	289,5078			
Brons	89,8212			
Försäljningsvärde (inkl mervärdeskatt)				
Kronor	5 024 175:-			

FÖRTECKNING ÖVER NYA MEDALJER SOM PRÄGLATS 1979

Stampbeställare	Prägel	Diam	Konstnär
Myntverket	Internationella Barnåret 1979	30 mm	Marita Norin
Par Pricole	Olof Kexel Ordning-Munterhet-Styrka- Förtrolighet, Par Pricole 1779-1979	40 mm	Léo Holmgren
Pro Patria	Carl XVI Gustaf Sveriges Konung För medborgerliga förtjänster miniatyrmedalj	15 mm	Léo Holmgren
Sveriges Riksdag	Tre Kronor Sverige Riksdag	40 mm	Bo Thorén
Riksförbundet Sveriges Amatörmusikkårer	Carl XVI Gustaf Sveriges Konung För värdefull insats inom amatörmusiken miniatyrmedalj	16 mm	Léo Holmgren
Svenska Numismatiska Föreningen	Carl XVI Gustaf Sveriges Konung Svenska Numismatiska Före- ningens Høge Beskyddare Årsmötet 1979	39 mm	Léo Holmgren
Internationella Handels- kammarens Svenska Nationalkommitté	För Internationella Insatser Till Gagn För Svenskt Näringsliv	31 mm	Léo Holmgren
Vetenskapsakademien	Jacobus Berzelius Apertis Aenigmata Condit Lustrat. Socio Longe Nobilis- simo Per Annos XXX Secretario Acad Reg Scient Svec	35 mm	P H Lundgren
Myntverket	Mynttyper präglade under Oscar II:s regeringstid Guldmynt Jubileumsmynt Silvermynt Bronsmynt	18 mm 36 mm 32 mm 32 mm	Léo Holmgren

Statistik över medaljproduktionen från Myntverket för åren 1960-1964, 1973-1976 och 1978 kommer att publiceras i senare nummer av MYNTKONTAKT under 1980.

Förfalsknings- rapport 6

Gustav Vasa, Svartsjö, daler 1543
Vikt 22-25 g. Rätt vikt 29,2 g

Kännetecken och kommentar:
Myntet är som ovan angetts för lätt.
Hela myntet uppvisar oskarpa i detaljerna, t ex i omskriften (se foto).
De exemplar vi kontrollerat har samtliga varit något slitna, kvalitet ca 1/1 + till 1 +.

FALSK

ÄKTA

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Kullagatan 38, Helsingborg
Box 1320, 251 13 Helsingborg
Telefon 042/12 25 28.

Postorder: Skolgatan 24
502 31 Borås.
Telefon 033/11 24 96.

Köper • Säljer
Utför värderingar
Mynt • Sedlar
Medaljer • Polletter

Deltar i myntmässan i
Helsingborg 1980-04-25-26
och den årliga
Antikmässan.

* * *

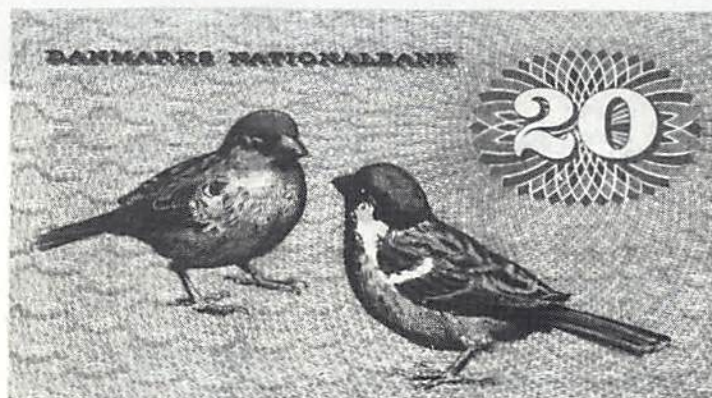
Danska nyheter

Den 11 mars utkom i Danmark en ny
sedelvalör på 20 kronor samt ett nytt

bruksmynt på 10 kronor. Nu cirkulerande
tior kommer undan för undan att dras in
och makuleras. Man tror att 10-kronorsmyntet
har slagit ut 10-kronorssedeln redan till påsk.

Det nya myntet är av kopparnickel, har en
diameter på 28 mm och väger 12,5 g. Dess
skapare är medaljören Frode Bahnsen.

FO

TVE KRONER

20

SERIE 1972
UDSTRET I HVERHOLD TIL
LOV AF 7. APRIL 1968

MYNTAUKTION 7

26:e April 1980; Hotel Anglais, Stockholm
MYNT, MEDALJER & SEDLAR FRÅN ALLA TIDER OCH LÄNDER

ANTIKA MYNT SVENSKA MYNT GULDMYNT UTLÄNDSKA MYNT

Bl a en omfattande samling Österrike/Ungern från medeltiden till idag.

AUKTIONSKATALOG

ERHÅLLES MOT INSÄTTANDE AV 20:- PÅ VÅRT POSTGIRO

SVEA

MYNT & FRIMÄRKSHANDEL AB

Stureplan 4 · Box 5358, S-102 46 Stockholm, Sweden

Telefon 08 - 10 03 85, 10 03 95

Bank: Svenska Handelsbanken

Bankgiro 189-3759 · Postgiro 85 96 65-2

